اثر افزودن عامل کنترلکننده بر ریزساختار و خواص مغناطیسی آلیاژ آمورف/نانوبلور Fe75Ta5Si10C10 تولید شده به روش آلیاژسازی مکانیکی

احسان بهادری یکتا^۱، امیر حسین تقوایی^{*۲}، شهریار شرفی^۳ (تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۱۵، ش.ص:۶۰–۴۵، تاریخ پذیرش:۱۳۹۷/۰۹/۲۴)

چکیدہ

در سا های اخیر، آلیاژهای آمورف پایه آهن به دلیل خواص مغناطیسی عالی درکنار هزینه نسبتاً پایین گسترش زیادی یافتهاند. در این تحقیق، تاثیر افزودن عامل کنترل کننده (PCA) بر ریزساختار و خواص مغناطیسی آلیاژ آمورف FersTa₅Si₁₀C₁₀ تولید شده به روش آلیاژسازی مکانیکی بررسی شد. نتایج حاصل از پراش پرتو ایکس نشان داد که تنها با افزودن ۲٪ وزنی عامل کنترل کننده به آلیاژ فوق فاز آمورف تشکیل می شود، درحالی که بدون افزودن عامل کنترل کننده هیچ هاله آمورفی مشاهده نشد. همچنین با افزایش زمان آسیاکاری تا مراحل پایانی (۱۲۰ ساعت)، درصد وزنی فاز آمورف افزایش یافت و در نهایت به مقدار ۹۴٪ رسید. تصویر میکروسکوپ الکترونی عبوری گرفته شده از نمونه ۱۲۰ ساعت آسیاکاری شده تشکیل فاز آمورف را تائید کرد. نتایج نشان داد، اندازه بلورکها و کرنش شبکه پس از ۵۰ ساعت آسیاکاری بهترتیب به ۱۰ نانومتر و ۱۲۴٪ برای نمونه با PCA و ۱۵ نانومتر و ۱۳٪ برای نمونه بدون PCA می رسد. تصاویر میکروسکوپ الکترونی روبشی تشکیل ذرات با مورفولوژی کروی پس از افزودن PCA را تائید کرد. با افزودن آمد. به علاوه، بهدلیل وجود عناصر غیرمغناطیسی بیشتر، مقدار مغناطش اشباع کمتری نسبت به حالت بدون PCA می میدردادی آمد. به علاوه، بهدلیل وجود ناهمسانگردی بلوری کم و تشکیل فاز آمورف در ایر افزودن عامل کنیر کرد. با افزودن میناطیسی کمتری حاصر فیرمغناطیسی بیشتر، مقدار مغناطش اشباع کمتری نسبت به حالت بدون PCA به دست آمد. به علاوه، به دلیل وجود ناهمسانگردی بلوری کم و تشکیل فاز آمورف در اثر افزودن پسماندزدای

واژههای کلیدی: آلیاژهای آمورف پایه آهن، آلیاژسازی مکانیکی، خواص مغناطیسی.

^{&#}x27; دانشجوی دکترای رشته مهندسی مواد و متالورژی٬ دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

^۲ استادیار، دانشکده مهندسی و علم مواد، دانشگاه صنعتی شیراز، شیراز، ایران

^۳ استاد، دانشکده مهندسی مواد و متالورژی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

^{*}نویسنده مسئول مقاله : <u>Taghvaei@sutech.ac.ir</u>

ييشگفتار

امروزه مواد مغناطیسی نرم همچون آلیاژهای نانوبلور و آمورف بهدلیل خواص منحصر به فرد فیزیکی، مکانیکی و مغناطیسی بسیار مورد توجه قرار گرفتهاند [۱،۲].

خواص برجسته آلیاژهای آمورف پایه آهن شامل مغناطش اشباع بالا (*M*_s)، میدان پسماندزدای مغناطیسی پایین (*H*c) و نفوذپذیری مغناطیسی بالا (*μ*) میباشند[۳،۴]. در سالهای اخیر، آلیاژهای آمورف پایه آهن به دلیل خواص مغناطیسی عالی درکنار هزینه نسبتا پایین، بهطور گستردهای در تجهیزات الکترونیکی و نیروگاهی مورد استفاده قرار گرفتهاند[۵،۶].

عدم وجود نظم بلند دامنه اتمی و همچنین ناهمسانگردی بلوری کم در اثر نبود نظم اتمی بلند دامنه، باعث شده که این مواد برای کاربردهای پیشرفته نظیر سنسورها و ترانسفورمرهای الکتریکی بسیار مفید و مطلوب باشند[۷].

دو روش اصلی برای تولید مواد آمورف/ نانوبلور وجود دارد: آلیاژسازی مکانیکی وانجماد سریع[۷]. در روش انجماد سريع، مذاب آلياژ بايد سريع سرد شود و اين روش شامل چندین تکنیک مانند ذوبریسی، ریخته گری تحت فشار، اتمیزه کردن آبی و یا گازی میباشد [۶،۸،۹]. آلیاژسازی مکانیکی، یک فرآیند حالت جامد است و روشی موثر برای تولید ساختارهای غیرتعادلی مانند مواد نانوبلور و ساختارهای آمورف میباشد[۱۰]. سیستمهای مختلفی از آلیاژهای آمورف/نانوبلور پایه آهن مانند Nanoperm [۱۱] Finemet [12] و Hitperm [۱۳] مورد بررسی قرار گرفته است؛ اما در تمام این سیستمها از عنصر گران قیمت بور استفاده شده است. گزارش شده است که با وجود تاثیر قابل توجه بور در ایجاد فاز آمورف، این عنصر بهدلیل سختی زیاد تا زمانهای طولانی آسیاکاری (۲۰۰ ساعت) بهصورت حلنشده باقی مانده که سبب تاثیر منفی بر روی خواص مغناطیسی آلیاژ و نیز پایداری حرارتی آن می گردد [۱۴]. بنابراین انتخاب سیستم آلیاژی شامل شبهفلزات

¹- Process control agent

غیر بور با مواد اولیه ارزان قیمت و در دسترس می تواند از اهمیت زیادی برخوردار باشد. با وجود اینکه این آلياژها داراي مواد اوليه كمهزينه مي باشند، هنوز نياز به رفع برخي مشكلات در مورد اين آلياژها ضروري بهنظر می سد. از یک طرف، میزان بالای آهن در ترکیب به-منظور دستیابی به مغناطش اشباع بالا امری مهم است. از طرف دیگر، آلیاژهای آمورف با میزان بالای آهن توانایی شیشهای شدن (GFA) پایینی دارند[۱۵]. معمولا، میدان پسماندزدای مغناطیسی پایین در اثر درجه بالای آمورفشدن حاصل می گردد [1]. در نتیجه، تولید آلیاژ با توانایی شیشهای شدن بالا یکی از شرایط لازم برای دستیابی به خواص مغناطیسی نرم مطلوب مىباشد. بنابراين، بەمنظور دستيابى بە تعادل بين توانایی شیشهای شدن و خواص مغناطیسی نرم، میکروآلیاژسازی یا افزودن درصد مشخصی از یک عنصر جدید می تواند نقش مهمی در افزایش توانایی شیشهای شدن و بهبود پایداری حرارتی و خواص مغناطیس نرم آلياژهای آمورف پايه آهن ايفا كند[۱۶،۱۷]. گزارش شده است که در آلیاژ Fe₈₀Si₁₀C₁₀، پس از ۳۰۰ ساعت آسیاکاری، فاز آمورف بهدست آمده است[۱۸]؛ اما امروزه توليد اين مواد مغناطيسي بايستى بهلحاظ اقتصادی نیز مقرون بهصرفه باشد. محققین نشان دادند که افزودن همزمان عناصر شبهفلز و عنصر انتقالی، توانایی آمورف شدن را تسریع می بخشد [۱۹]. همچنین تحقيقات نشان داد با افزودن عنصر انتقالى تانتالوم به تركيب Fe75Si10C15 زمان تشكيل فاز آمورف از ۲۰۰ ساعت به ۹۰ ساعت کاهش می یابد [۲۰]. عنصر تانتالوم آنتاليي اختلاط منفي بالايي با كربن دارد و سبب [۲۱] ($\Delta H (Ta - C) = -1 \cdot 1 \text{ kJ/mol})$ اختلاط اتمی بهتر و بهبود آمورف شدن می گردد [۲۲]. عامل کنترل کنندہ فرآیند^۱ (PCA) یک ترکیب آلی با عناصر بین نشینی مانند کربن میباشد که از جوش سرد بین ذرات جلوگیری می کند و سبب کاهش اندازه ذرات، توزيع بهتر و يكنواختي ذرات مي گردد[١٠].

کاهش اندازه ذرات پودرهای شیشهای از چند نظر می تواند مفید باشد: ۱- در اثر ریزشدن اندازه ذرات و بهعبارتی افزایش سطح تماس ذرات، دمای سینترینگ پایین میآید در نتیجه سبب فشردگی بهتر پودر در حالت گرم می شود. ۲- با ریز شدن اندازه ذرات مواد در اثر افزودن PCA، پودرهای حاصل می توانند جهت ساخت کامپوزیتهای مغناطیس نرم استفاده شوند که در این حالت ریزتر بودن اندازه ذرات کاهش چشم گیر تلفات جریانهای گردابی را به دنبال خواهد داشت. از آنجایی که تحقیقات کمی بر روی اثر PCA بر افزایش قابلیت شیشهای شدن صورت گرفته است، انجام این تحقیق می تواند مفید و با اهمیت باشد. گزارش شده است که عدم وجود شبهفلز کافی یکی از دلایل عدم تشکیل فاز آمورف برای آلیاژهای با مقادیر بالای آهن (بالاتر از ۷۰٪ اتمی) میباشد[۲۳]. بنابراین بهنظر میرسد، افزودن PCA که دربر گیرنده عناصر بیننشینی تاثیر گذار در تشکیل فاز آمورف مانند کربن بوده می-تواند در بهبود قابلیت شیشهای شدن موثر باشد.

اخیرا، اثر آلیاژسازی مکانیکی بر قابلیت تولید فاز شیشهای در سیستم آلیاژیFe-Ta-Si-C که به دلیل عدم حضور شبه فلز بسیار گران قیمت بور از هزینه نسبتا پایینی در مقایسه با سیستمهای آلیاژی مشابه برخوردار بوده، به صورت سیستماتیک مورد بررسی قرار گرفته است [۲۵،۲۰،۲۴]. در این تحقیق، برای نخستین بار اثر اقزودن PCA بر ریزساختار و خواص مغناطیسی آلیاژ Ta₅Si₁₀C₁₀ مرد بررسی قرار می گیرد.

مواد و روشها

پودرهای اولیه آهن، سیلسیوم، کربن (گرافیت) و تانتالوم با تركيب (Fe75Si10C10Ta5 (at%) و نيز با مشخصاتی که در جدول (۱) آورده شده در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. همچنین از اسید استئاریک به مقدار ۲ درصد وزنی به عنوان PCA استفاده شد. آلیاژسازی مکانیکی در دمای محیط با آسیاب سیارهای پرانرژی تحت اتمسفر گاز آرگون برای جلوگیری از اكسيداسيون احتمالي سطح پودرها انجام شد. نسبت گلوله به پودر، وزن کل پودر و قطر گلولههای مورد استفاده در این تحقیق به ترتیب ۲۰ به ۱، ۱۰ گرم و ۱۰ میلیمتر (با متوسط وزن تقریبا ۴گرم) بود. جنس گلولهها و محفظه آسیاکاری، از فولاد با پوشش کروم سخت انتخاب گردید. پودرهای آسیاکاری شده توسط آنالیزهای پراش اشعه ایکس (XRD)، میکروسکوپ الكتروني روبشي (SEM) مجهز به سيستم آناليز EDS و میکروسکوپ الکترونی عبوری (TEM) مورد آنالیز قرار گرفتند. اندازهگیریهای XRD در یک تفرقسنج دارای لامپ مسى با طول موج ٠/١۵٠۴ نانومتر در محدوده زاویه (20) ۲۰–۹۰ درجه انجام شد. آنالیز ریتولد بر روى الگوهاى تفرق يراش اشعه ايكس با استفاده از نرم-افزار MAUD صورت گرفت. مقدار فاز آمورف، پارامترهای اندازه دانه و میکروکرنش در زمانهای مختلف آسیاکاری با استفاده از آنالیز ریتولد محاسبه گردید.

شر کت سازنده	اندازه ذرات (میکرون)	خلوص (./)	مواد اوليه
مرک آلمان	۴.	९९/٨	آهن
مرک آلمان	۵۰<	१९/ ٨	گرافیت
مرک آلمان	47	٩٩/٨	تانتالوم

جدول ۱-مشخصات مواد اولیه مورد استفاده

از میکروسکوپ الکترونی روبشی باحداکثر ولتاژ ۲۰k۷، جهت بررسی مورفولوژی و اندازه ذرات پودر آسیاکاری شده استفاده شد. خواص مغناطیسی پودرهای آلیاژی توسط دستگاه مغناطیسسنج لرزشی (VSM) در دمای محیط و در بیشینه میدان ۰/۹۵ تسلا اندازه گیری شد.

نتایج و بحث

47

آناليز ساختاري

Fe75Ta₅Si₁₀C₁₀ آلیاژ XRD شکل (۱) الگوی PCA در زمانهای مختلف شامل ۲ درصد وزنی PCA در زمانهای مختلف آسیاکاری را نشان میدهد. الگوی XRD آلیاژ بدون افزودن PCA در مرجع ۲۴ گزارش شده است. تمامی پیکها به جز پیک گرافیت بهعلت فاکتور پراکندگی پایین این عنصر در نمونه یک ساعت آسیاشده قابل مشاهده میباشند[۲۶]. مطابق شکل ۱ با آسیاکاری تا ۳۰ ساعت، پیکهای تفرق سیلسیوم محو شده و

همچنین در این مرحله، پهنشدگی و کاهش بیش تر شدت پیکها مشاهده می گردد که به دلیل کاهش در اندازه بلورکها، افزایش کرنش شبکه طی فرآیند آلیاژسازی مکانیکی میباشد[۱۷]. نکته قابل توجه این است که حلشدن سیلسیوم سریعتر از تانتالوم در شبکه آهن میباشد. دلیل این امر این است که ناهمخوانی شبکه بین آهن- تانتالوم (۲۹٪) بیش تر از آهن-سیلسیوم (۱۵٪) است. در واقع به این معنی است که انرژی الاستیک بیشتری برای حل شدن تانتالوم در شبکه آهن نسبت به سیلسیوم نیاز است[۲۷].

بنابراین حلشدن تانتالوم در زمانهای بالاتری نسبت به سیلسیوم اتفاق میافتد. با افزایش زمان آسیاکاری تا ۵۰ ساعت، محلول جامد پایه آهن شامل عناصر حل شونده سیلسیوم، گرافیت و تانتالوم تشکیل می گردد. با ادامه آسیاکاری تا ساعتهای بالا (۲۰۰ ساعت)، هاله آمورف قابل توجهی در آلیاژ، بدون افزودن PCA مشاهده نشد[۲۴].

شکل ۱- الگوی XRDآلیاژ آلیاژ Fe75Ta5Si10C10 در زمانهای مختلف آسیاکاری پس از افزودن PCA

در حالی که مطابق شکل ۱، با افزودن ۲٪ PCA به ترکیب فوق، هاله فاز آمورف بعد از ۲۰ ساعت آسیاکاری مشاهده شد. الگوهای تفرق اشعه ایکس در این حالت مشابه حالت قبل می باشد با این تفاوت که در این حالت شدت پیکهای عناصر آهن و تانتالوم تا ۵۰ ساعت آسیاکاری بالاتر است و هنوز کمی تانتالوم واکنش نداده در پیکها قابل مشاهده است. دلیل این امر وجود عامل کنترل کننده است که مانع از جوش سرد شده و ذرات دیرتر با یکدیگر ترکیب شده و تشکیل محلول جامد و سپس فاز آمورف را میدهند. با افزایش زمان آسیاکاری تا ۷۰ ساعت، تنها یک پیک با پهنای زیاد در زاویه حدود ۴۴ [°]=۴۴ مشاهده می شود. البته الگوی پراش نمونه ۷۰ ساعت کمی عدم تقارن بهسمت راست دارد که نشان-دهنده وجود کسر اندکی نانوبلور در زمینه فاز آمورف میباشد[۷]. نمونه ۹۰ ساعت آسیاکاریشده، دارای الگوی پراش متقارن است که درصد بالای فاز آمورف را نشان میدهد. با افزایش زمان آسیاکاری تا ۱۲۰ ساعت، تغییر چندانی در الگوی پراش نسبت به نمونه ۹۰ ساعت مشاهده نمی شود که بیانگر عدم تغییر چندان در درصد فاز آمورف محاسبه شده میباشد. جدول (۲) مقادیر اندازه بلورکها، میکروکرنش و پارامتر شبکه برای سیستم آلیاژی Fe75Si10C10Ta5 در دو حالت را در زمان های مختلف آسیاکاری، براساس آنالیز ریتولد نشان میدهد. طبق جدول (۲)، اندازه بلورکها در هر دو حالت با افزایش زمان آسیاکاری کاهش می یابد. کاهش شدید اندازه بلور کها در مراحل اولیه آسیاکاری بهعلت تغيير شكل پلاستيك شديد و حل شدن عناصر تشكيل دهنده مخصوصا كربن است[۲۰]. بایستی توجه داشت که حضور عناصر بیننشین مانند کربن، نیتروژن و بور

می تواند به طور قابل توجهی اندازه بلورکها را کاهش دهد [۲۸،۲۹]. شایان ذکر است که تعیین اندازه بلورک-ها در زمانهای بالاتر آسیاکاری در حضور PCA به دلیل افزایش چشمگیر درصد فاز آمورف امکان پذیر نمی باشد. گزارش شده است افزودن PCA سبب ریز ترشدن اندازه بلوركها مى شود [10]. در اين تحقيق نيز در اثر افزودن PCA اندازه بلورکها کاهش بیشتری داشته است. همچنین مطابق جدول (۲)، روند کرنش شبکه با زمان در هر دو حالت افزایشی است؛ زیرا در عملیات آسیاکاری انرژی بسیار زیادی به پودرها وارد میشود و ذرات بهطور مداوم متحمل تغيير شكل پلاستيك شديد می شوند. همچنین افزایش دانسیته نابجاییها در اثر اعمال تغییر شکل پلاستیک شدید و ناهمخوانی زیاد اندازه اتمى بين اجزا (ناهم خواني اندازه اتمى بين آهن-کربن ۴۴٪ و آهن- تانتالوم ۲۹٪) توجیه دیگری برای افزایش کرنش شبکه در دو حالت است[۳۰]. کاهش پارامتر شبکه در زمانهای ابتدایی ناشی از حل شدن عنصر جانشین کوچک سیلسیوم است که شعاع کوچکتری ($r_{si} = / 1$ ۱۱ nm) در مقایسه با آهن (• $r_{Fe} = /174$ nm) دارد (۳۱]. افزایش پارامتر شبکه نيز بر اساس اختلاف شعاع اتمى بين عناصر قابل توجيه است. با حل شدن کربن در شبکه آهن که به صورت بین نشین در شبکه قرار می گیرد، پارامتر شبکه افزایش مى يابد. همچنين حل شدن تانتالوم با شعاع اتمى بزرگ-تر از آهن (۰/۱۴۹ nm) سبب افزایش پارامتر شبکه می گردد. درصد فاز آمورف بر اساس نسبت مساحت بین قسمت آمورف یا گوسی (Gaussian) و کل مساحت پیک اصلی تفرق محاسبه گردید[۳۲]. شکل (۳) تغییرات درصد فاز آمورف برای هر دو نمونه در زمان-های مختلف آسیاکاری را نشان میدهد.

ميكروكرنش		اندازه کریستالیت (نانومتر)		پارامتر شبکه (آنگستروم)		زمان
بدون PCA [۲۴]	با افزودن PCA	بدون PCA [۲۴]	با افزودن PCA	بدون PCA	با افزودن PCA	اسیاکاری (ساعت)
•/•••	•/•••٨	۱۰۰	1	۲/۸۶۶۵	۲/۸۶۶۵	نمونه استاندارد
•/74	•/۲٧	۶.	۵۷	٢/٨۶٩٢	४/८८१	١
•/٧۴	•// ١	۲۷	١٧	2/2202	۲/8774	۲.
1/17	١/٢۵	١٨	١٢	٢/٨٧١٩	۲/۸۷۳۸	٣٠
١/٣٧	۱/۴۴	۱۵	١.	۲/۸۷۴۲	۲/۸۸۰۱	۵۰

جدول ۲- تغییرات پارامتر شبکه، میکروکرنش و اندازه دانه بدست آمده از آنالیز ریتولد

شکل ۲- الگوی XRD نمونه ۱ ساعت آسیاکاری و برازش شده توسط نرم افزار MAUD با مقادیر ۳۰/۵۳ R_{wp} =۱۰/۵۳ و شکل ۲- الگوی R_{exp} که R_{wp} و R_{exp} به تر تیب فاکتور باقیمانده وزن شده و مورد انتظار میباشند. اختلاف بین الگوی آزمایشگاهی و آنالیز شده زیر رسم شده است

همان گونه که در شکل (۳) مشاهده می شود، افزودن PCA، با افزایش زمان آسیاکاری تا ۱۲۰ ساعت، درصد فاز آمورف افزایش می یابد و به حدود ۹۴٪ می-رسد. در حالی که در نمونه بدون PCA، درصد فاز آمورف تا ۹۰ ساعت آسیاکاری، افزایش و به مقدار ۵۶٪ می-رسد؛ ولی با افزایش زمان آسیاکاری به دلیل تبلور جزئی

مکانیکی درصد فاز آمورف تا ۵۱٪ تقلیل پیدا میکند [۳۳]. به طور کلی، دلیل تشکیل فاز آمورف در سیستم آلیاژی فوق با افزودن PCA، مربوط به مکانیزمهای متفاوتی چون تغییر شکل پلاستیک شدید، ریز شدن کریستالیتها، افزایش انرژی کرنشی ناشی از تفاوت قابل توجه اندازه بین اجزا و گرمای اختلاط بسیار منفی

عناصر تشکیل دهنده می باشد. چنین پارامترهایی می-تواند انرژی آزاد بلور کها را بالاتر از فاز آمورف قرار دهد و متعاقبا سد انرژی برای تبدیل بلور به آمورف را کاهش دهد [۲۸]. گزارش شده است که عناصر بین نشین مانند کربن می توانند به طور قابل توجهی، سبب کاهش اندازه بلورک به زیر مقدار بحرانی (کم تر از ۵ نانومتر) شده که این پدیده منجر به ناپایداری آنها و در نتیجه تشکیل فاز آمورف می شود [۲۸]. درواقع با افزودن PCA عناصر بین نشین بیشتری به سیستم وارد شده و ضمن کاهش اندازه بلورک، کرنش بالاتری به سیستم وارد می کنند که در نهایت سبب بهبود قابلیت شیشهای شدن می-گردد.

شکل (۴) تغییرات مورفولوژی و اندازه ذرات طی آسیاکاری در زمانهای مختلف را براساس نتایج میکروسکوپ الکترونی روبشی نشان میدهد. همان گونه که مشاهده میشود در ابتدای فرآیند آسیاکاری (۱ ساعت)، به علت اعمال تنشهای فشاری به ذرات که به وسیله برخوردهای پرانرژی گلوله- پودر ایجاد شدهاند، ذرات به شکل تخت درآمدهاند[۱۰] (شکل-۴ (الف) و (ب)). در زمانهای طولانی تر آسیاکاری (۲۰ ساعت)، کارسختی ذرات باعث تردی آنها شده و بنابراین فرآیند شکست غالب گردیده و تمایل به کاهش اندازه در ذرات

و توزیع اندازه باریکتر مشاهده می شود (شکل-۴ (ج) و (د)). با افزایش زمان آسیاکاری تا ۵۰ ساعت، جوش سرد مجدد بین ذرات به خصوص برای نمونه بدون PCA، فرآیند غالب بوده و اندازه ذرات تا حدودی افزایش یافته است (شکل-۴ (ه) و (خ)). با آسیاکاری تا زمانهای بالاتر در اثر فرآیند شکست ، یکنواختی بین ذرات افزایش یافته و توزیع نسبتا محدودی از اندازههای ذرات در حدود ۴-۲ میکرومتر حاصل می گردد، تا آنجا که تعادل بین فرآیندهای شکست و جوش سرد حاصل می گردد که حالت پایدار فرآیند آلیاژسازی نامیده می شود (شکل-۲ (ز) و (ل)) و دیگر تغییر قابل ملاحظهای در اندازه ذرات مشاهده نمی شود. نکته قابل توجه، افزایش یکنواختی و کرویشدن ذرات در نمونه با افزودن PCA می باشد. گزارش شده است که ایجاد ذرات كروى بيانگر تشكيل فاز آمورف با درصد بالا حين آلیاژسازی مکانیکی میباشند [۲۰]. همان طور که در نمونه ۱۲۰ ساعت آسیاکاریشده (شکل-۴ (ل))، كروىشدن ذرات افزايش يافته كه بيانگر درصد بالاى فاز آمورف در این نمونه می باشد و در تطابق با نتایج حاصل از XRD و درصد فاز آمورف محاسبه شده می-باشد (شکل ۱و ۴).

شکل ۳- تغییرات درصد فاز آمورف با زمان آسیاکاری در دو نمونه با افزودن و بدون افزودن PCA

شکل (۵)، تصویر میکروسکوپ الکترونی عبوری (TEM) به همراه الگوی تفرق ناحیه گرفته شده (SAED) نمونه ۱۲۰ساعت آسیاکاری شده با افزودن PCA را نشان می دهد. تشکیل تصویر بدون مشخصه و نیز حضور الگوی هاله ای با توجه به تصویر مونه را تشکیل فاز آمورف با مقدار قابل توجه در این نمونه را تایید می کند. در واقع این تصویر، تایید کننده نتایج حاصل از الگوی XRD (شکل ۱) نیز می باشد.

خواص مغناطيسي

شکل (۶) حلقه هیسترزیس پودرهای آسیاکاری شده را در زمانهای مختلف آسیاکاری نشان میدهد. این حلقههای هیسترزیس S مانند، که به دلیل وجود اعوجاج ساختار در داخل دانهها میباشد، معمولاً در نمونههای نانوساختار مشاهده میشود [۲۰]. به طور کلی خواص مطلوب در مواد مغناطیس نرم، تلفات هیسترزیس کم میباشد. ماهیت گردشده حلقههای هیسترزیس می-تواند مربوط به اثرات مغناطیس زدایی زیاد و همچنین فاصلهها و تخلخلهای بین ذرات پودر باشد [۲۲].

مغناطش اشباع

مغناطش اشباع جزو خواص ذاتی بوده که به منشا مغناطیسی اتمها مربوط میشود و بر پایه پدیدههای کوانتومی از قبیل تبادل، برهمکنش میدان بلوری و جفتشدگی اسپین- اربیتال توجیه میشوند. مغناطش اشباع بهشدت تابع ترکیب شیمیایی، عدد همسایگی موضعی اتمهای مغناطیسی و ساختار الکترونی مواد می باشد[۱۴].

۹۰ براساس شکل ۷ (الف)، مغناطش اشباع ابتدا تا ۹۰ ساعت آسیاکاری بهسرعت کاهش مییابد، سپس در مراحل پایانی آسیاکاری افزایش مییابد. حلشدن اتم-های غیرفرومغناطیسی مانند کربن، سیلسیوم و تانتالوم در ریزساختار پودرها سبب کاهش چگالی برهمکنش اتمهای مغناطیسی شده و مغناطش اشباع را کاهش

میدهد. کاهش گشتاور مغناطیسی ناشی از فرآیند هيبريداسيون p-d يا پرشدن جزئی باندهای 3d آهن می باشد که در این حالت تعداد پلاریزاسیون d کاهش و در نتیجه برهمکنش تبادلی بین اتمهای مغناطیسی کاهش و نهایتا مغناطش اشباع کاهش می یابد [۳۴]. علاوه بر جنبههای ذکرشده، کاهش اندازه بلورکها و افزایش کسر فاز آمورف طی آسیاکاری ممکن است نقش مهمی در کاهش مغناطش اشباع ایفا کند [۱۴،۳۵]. انتظار می رود، تعداد قابل توجهی از اتمهای آهن در مرزدانهها و در فاز آمورف ساکن شوند که درواقع، می تواند منجر به افزایش فواصل درون اتمی بین اتمهای آهن شود. افزایش فواصل درون اتمی میتواند برهمکنش تبادلی بین اتمهای مغناطیسی را کاهش دهد که ممکن است سبب کاهش مغناطش اشباع یودرها شود [۳۷،۳۶]. همانطور که در شکل۸ مشخص است آنالیز EDX گرفتهشده از نمونه ۱۲۰ ساعت آسیاکاری شده با وجود PCA وجود عنصر اکسیژن در نمونه را تایید می کند که یکی از دلایل کاهش بیشتر مغناطش در این نمونه نیز همین موضوع می باشد [۳۷]. علاوه بر موارد ذکر شده، وجود کمی بینظمی مغناطیسی در سطح به ویژه برای ذرات ریزتر، مغناطش اشباع را کاهش میدهد [۱۴]. افزایش مغناطش اشباع برای هر دو نمونه در ۱۲۰ ساعت آسياكاري، ميتواند بهعلت تبلور جزئي مكانيكي (مطابق با نتایج کاهش درصد فاز آمورف) و افزایش مقدار نانوبلورکهای محصور شده در زمینه این فاز باشد[۳۵].

همان گونه که اشاره شد مغناطش اشباع در نمونه-های با افزودن PCA در مقایسه با نمونههای بدون PCA کم تر است. علاوه بر اکسیداسیون، دلیل دیگر این امر، وجود عناصر غیر مغناطیسی موجود در عامل کنترل کننده مانند اکسیژن، هیدروژن و کربن است که سبب می گردد میزان عناصر غیرمغناطیسی بیشتری به سیستم اعمال گردد و کاهش بیش تر مغناطش اشباع قابل انتظار می باشد.

شکل۴- تصاویر SEM پودرهای آسیاکاریشده در زمانهای مختلف آسیاکاری در دو حالت: بدون افزودن PCA الف) ۱ساعت، ج) ۲۰ ساعت، ه) ۵۰ ساعت، ز) ۹۰ ساعت و ک) ۱۲۰ ساعت، با افزودن PCA ب) ۱ساعت، د) ۲۰ ساعت،

خ) ۵۰ ساعت، و)۹۰ ساعت و ل) ۱۲۰ ساعت

شکل ۵– تصویر TEM و الگوی SAED نمونه با افزودن PCA پس از ۱۲۰ ساعت آسیاکاری

شکل ۶- منحنی هیسترزیس نمونههای آسیاشده در زمانهای مختلف آسیاکاری در دوحالت با PCA و بدون PCA

ميدان پسماندزداي مغناطيسي

میدان پسماندزدای مغناطیسی از خواص مغناطیسی حساس به ساختار است و عواملی چون عیوب بلوری، تنش، اندازه دانه، مرزدانه و دیگر پارامترهای ساختاری روی مقدار میدان پسماندزدای مغناطیسی تاثیرگذارند [۳۷]. شکل۷ (ب) تغییرات این پارامتر بر اساس شکل، نتایج بهصورت زیر میباشد مغناطیسی برحسب زمان آسیاکاری را نشان میدهد.:

افزایش میدان پسماندزدای مغناطیسی در زمان-های پایین آسیاکاری تا ۲۰ ساعت، میتواند بهعلت افزایش تنشهای پسماند و افزایش چگالی نابجایی باشد که در نتیجه تغییرشکل پلاستیک شدید بهوجود می-آیند [۳۵]. در اثر تغییرفرم پلاستیک شدیدی که طی آسیاکاری ایجاد میشود، دانسیته بالایی از عیوب مانند

نابجاییها تولید میشوند که این نابجاییها با دیواره حوزههای مغناطیسی واکنش داده و میدان پسماندزدای مغناطیسی افزایش مییابد که این فاکتور را بهصورت زیر می توان بیان کرد [۳۸]:

$$H_{C} = \frac{E_{0}}{\mu_{0}M_{s}} \left[\frac{8\rho}{15L_{x}L_{z}\delta_{w}} \ln\left(\frac{L_{y}}{\xi_{0}}\right)^{\frac{1}{2}} \right] (1)$$

که L_z ، L_z و L_y طول چگالی نابجایی ها در امتداد جهات L_z ، L_z و Z_z ، E_0 ثابت، \tilde{z}_0 طول موج متوسط برهمکنش و ρ چگالی نابجایی بیان شده براساس تعداد خطوط نابجایی در هر cm² می باشد.

PCA شکل ۷-تغییرات خواص مغناطیسی ذرات با زمان آسیاکاری در دو حالت با PCA و بدون الف) مغناطش اشباع ب) میدان پسماندزدای مغناطیسی

تنشهای پسماند میتوانند ناهمسانگردی موثر مغناطیسی از نوع تنشی ایجاد کرده و مقدار میدان پسماندزدای مغناطیسی را به مقدار قابل توجهی افزایش دهند[۳۹]. گزارش شده است که تنشهای داخلی میتوانند حوزههای مغناطیسی باریک و نامنظم را گسترش دهند که منجر به افزایش قابل ملاحظه میدان پسماندزدای مغناطیسی میشود[۱۴]. این فاکتور را میتوان طبق معادله زیر بیان نمود [۴۰]:

$$H_{c} = -\frac{3}{2}\pi \frac{\lambda_{s} \Delta \sigma}{\mu_{\circ} M_{s}} \frac{\delta_{w}}{l} \tag{(1)}$$

که δ_w ضخامت دیواره، *ا طول* موج تنشی، $\Delta \sigma$ تنش داخلی میباشد. افزایش کرنش شبکه مشاهده شده با افزایش زمان آسیاکاری در این مرحله (تا ۲۰ ساعت) طبق جدول (۲)، تاییدی بر افزایش میدان پسماندزدای مغناطیسی در این مرحله میباشد.

کاهش میدان پسماندزدای مغناطیسی برای مواد نانو بلوری با اندازه دانه کوچکتر از طول تبادلی مغناطیسی و همچنین برای آلیاژهای آمورف با کمترین طول همبستگی ساختاری، مطابق مدل ناهمسانگردی تصادفی هرزر طبق رابطه زیر توضیح داده می شود [۴1]:

10 11 12 13 14 15

ناهمسانگردی سطح به دلیل رو
$$H_C \propto \frac{P_c K_1^4 D^6}{\mu_0 A^3 M_s}$$
 (۳)

شکل ۸– آنالیز EDS و تصویر SEM مربوطه پودر آلیاژ تولید شده با PCA پس از ۱۲۰ ساعت فرایند آلیاژسازی مکانیکی

که P_c ثابت در محدوده K_1 ، N/1 ، K_1 ثابت illian illian

تشکیل فاز آمورف با ناهمسانگردی بلوری کم و افزایش درصد فاز آن (مطابق شکل۳) دلیل کاهش بیشتر میدان پسماندزدای مغناطیسی با افزایش زمان آسیاکاری تا ۱۲۰ ساعت برای نمونه دارای PCA است [۱۷]. گزارش شده است که از طریق درجه بالای آمورف شدگی، کمترین میدان پسماندزدای مغناطیسی حاصل میگردد[۱]. افزایش میدان پسماندزدای مغناطیسی مغناطیسی برای نمونه بدون PCA در زمانهای ۲۰۱-مطح آلودگی ناشی از محیط آسیاکاری و نیز افزایش ناهمسانگردی سطح به دلیل ریز شدن ذرات میباشد اهمسانگردی سطح به دلیل ریز شدن ذرات میباشد

نتيجه گيري

در این تحقیق، پودرهای آمورف/نانوبلور Fe₇₅Ta₅Si₁₀C₁₀ بوسیله روش آلیاژسازی مکانیکی تولید شدند، و نتایج زیر بدست آمد:

۱-نتایج XRD نشان داد که در هر دو نمونه با PCA و بدون XRD، تشکیل محلول جامد پایه آهن بعد از ۵۰ ساعت آسیاکاری کامل شد.
۲- در اثر افزودن PCA، اندازه بلورکهای کمتری به دست آمد بهگونهای که اندازه بلورکها در نمونه با PCA و بدون PCA بعد از ۵۰ ساعت آسیاکاری به ترتیب ۱۰ و ۱۵ نانومتر گزارش شد.

Ga)-(P, C, B, Si, Ge) bulk glassy alloys", Material Transaction. Vol. 44, pp. 2020– 2024, (2003).

[5]. Herzer. G, "Modern soft magnets: Amorphous and nanocrystalline materials", Acta Material, Vol. 61, pp. 718–734, (2013). 80-85, (2016).

[5]. Herzer. G, "Modern soft magnets: Amorphous and nanocrystalline materials", Acta Material, Vol. 61, pp. 718–734, (2013).

[6]. Makino. A, Kubota. T, Makabe. M, Chang. C. T, Inoue. A, "FeSiBP metallic glasses with high glass-forming ability and excellent magnetic properties", Material Science and Engineering B Solid-State Material Advance Technology, Vol. 148, pp. 166–170, (2008).

[7]. Neamţu. B .V, Chicinaş. H .F, Marinca. T. F, Isnard. O, Chicinaş. I, "Preparation and characterisation of Co– Fe-Ni–M-Si–B (M = Zr, Ti) amorphous powders by wet mechanical alloying",

۳- در اثر افزودن PCA بعد از ۷۰ ساعت آسیاکاری، تشکیل فاز آمورف توسط آنالیز XRD و TEM تائید شد درحالیکه بدون افزودن PCA هیچ هاله آمورفی مشاهده نشد.
۴- افزودن PCA ، منجر به کاهش بیشتر مغناطش اشباع گردید.
۵- افزودن PCA بهدلیل تشکیل فاز آمورف و درصد بالای این فاز و کاهش ناهمسانگردی بلوری مخصوصا در ساعتهای پایانی آسیاکاری، سبب کاهش بیشتر میدان پسماندزدای گردید.

References:

[1]. J. Xu, Y.Z. Yang, W. Li, Z.W. Xie, X.C. Chen, "Effect of the substitution of C for Si on microstructure, magnetic properties and bending ductility in high Fe content FeSiBCuPC alloy ribbons", Alloys & Compound. Vol. 727, pp. 610– 615, (2017).

[2]. Mchenry.M.E., Johnson. F. Okumura. H, Ohkubo. T, "The kinetics of nanocrystallization and microstructural observations in **FINEMET** NANOPERM and HITPERM nanocomposite magnetic materials", Scripta Materialia, Vol.48, pp. 881-887, (2003).

[3]. Makino. A, Men. H, Kubota. T, Yubuta. K, Inoue. A, "New Femetalloids based nanocrystalline alloys with high B_s of 1.9 T and excellent magnetic softness", Applied Physics, Vol. 105, 07A308, pp.10–13, (2009).

[4]. Bitoh. T, Makino. A, Inoue. A, "Origin of low coercivity of Fe-(Al, Alloys and Compounds, Vol. 673, pp.

[8]. Gheiratmand. T, Hosseini. H. R. M, Davami. P, Sara. C, "Fabrication of FINEMET bulk alloy from amorphous powders by spark plasma 80-85, sintering", Powder Technology, Vol. 289, pp. 163–168, (2016).

[9]. Seifoddini. A, Stoica. M, Niliahmadabadi. M , Heshmati-manesh. S, Uta. K, "New (Fe_{0.9}Ni_{0.1})₇₇Mo₅P₉C_{7.5}B_{1.5} glassy alloys with enhanced glassforming ability and large compressive strain", Materials Science & Engineering A, Vol. 560, pp. 575–582, (2013).

[10]. Suryanarayana. C, "Mechanical alloying and milling", Progress in Material Science, pp. 1–184, (2001).

[11]. Yoshizawa. K.Y.Y, Oguma. S, "New Fe-based soft magnetic alloys composed of ultrafine grain structure", Applied Physics, Vol. 64 (10), pp. 6044– 6046, (1988).

[12]. Suzuki. T . M .K, Makino. A, "soft mgnetic properties of bcc Fe-M-B-Cu (M = Ti, Nb or Ta) alloys with nanoscale grain size", Japanese Applied Physics, Vol. 30 (10A), (1991).

[13]. Willard. M . A, Laughlin. D . McHenry. M . E, "Structure and magnetic properties of $(Fe_{0.5}Co_{0.5})_{88}Zr_7B_4Cu_1$ nanocrystalline alloys", Applied Physics. Vol. 84 (12), pp. 6773–6777, (1998).

[14]. Taghvaei. A. H, Stoica. M , Khoshkhoo . M . S, Thomas. J, Vaughan. G, Janghorban. K, Eckert. J, "Microstructure and magnetic properties of amorphous/nanocrystalline $Co_{40}Fe_{22}Ta_8B_{30}$ alloy produced by mechanical alloying", Materials Chemistry and Physics, Vol. 134, pp. 1214–1224, (2012).

[15]. Zuo. M, Meng. S, Li. Q, Li. H, Chang. C, "Effect of metalloid elements on magnetic properties of Fe-based bulk metallic glasses", Intermetallics. Vol. 83, pp. 83–86, (2017).

[16]. Jiao. Z. B, Li. H. X, Gao. J. E, Wu. Y, Lu. Z. P, "Effects of alloying elements on glass formation, mechanical and softmagnetic properties of Fe-based metallic glasses", Intermetallics, Vol. 19, pp. 1502–1508, (2011).

[17]. Taghvaei.A. H, Khoshrodi. A. K, "Characterization, thermodynamic analysis and magnetic investigation of new soft magnetic amorphous/nanocrystalline $Co_{50}Fe_{21}Ti_{19}Ta_5B_5$ powders produced by mechanical alloying", Alloys and Compounds,Vol. 742, pp. 887-896, (2018).

[18]. Ogawa. H, Miura. H, "Compositional dependence of amorphization of M - C - Si (M = Fe, Co or Ni) materials by mechanical alloying", Materials Processing TechnologyVol. 144, pp. 256–260, (2003).

[19]. Mchenry. M. E, Willard. M. A, Laughlin. D. E, "Amorphous and nanocrystalline materials for applications as soft magnets", Progress in Materials Science, Vol. 44, pp. 291433, (1999).

[20]. Yekta. E. B, Taghvaei. A. H, Sharafi. S, "Glass formation and magnetic study of new $Fe_{70}Ta_5Si_{10}C_{15}$ powders prepared by mechanical alloying with high thermal stability", Powder Technology. Vol. 322, pp. 241– 249, (2017).

[21]. Takeuchi. A, Inoue. A, "Classification of Bulk Metallic Glasses by Atomic Size Difference, Heat of Mixing and Period of Constituent Elements and Its Application to Characterization of the Main Alloying Element", Materials Transaction. Vol. 46, pp. 2817–2829, (2005).

[22]. Taghvaei. A. H, Stoica. M, Vaughan. G, Ghaffari. M, Maleksaeedi. S, Janghorban. K, "Microstructural characterization and amorphous phase formation in $Co_{40}Fe_{22}Ta_8B_{30}$ powders produced by mechanical alloying", Journal of Alloys and Compounds. Vol. 512, pp. 85–93, (2012).

[23]. Neamţu. B .V, Chicinaş. H .F, Marinca. T. F, Isnard. O, Chicinaş. I, "Amorphisation of Fe-based alloy via wet mechanical alloying assisted by PCA decomposition", Materials Chemistry and Physics, Vol. 183, pp.83-92, (2017).

[24]. E. B. Yekta, A. H. Taghvaei, S. Sharafi, "The effect of metalloid content on glass forming ability, thermal stability and magnetic properties of Fe-Ta-Si-C powders prepared by mechanical alloying", Journal of Non-

Crystalline Solids.

۲۵- ۱. بهادری یکتا، ۱.ح. تقوایی و ش. شرفی، " اثر زمان آسیاکاری و بررسی تحلیل ترمودینامیکی بر تشکیل فاز آمورف در آلیاژ Fe-C-Ta تولید شده به روش آلیاژسازی مکانیکی،" نشریه مواد نوین، شماره ۳۱، ص ۱۰-۱۲۲۱، ۱۳۹۷.

[26]. Dekhil. L, Alleg. S, Bououdina. M, Suñol. J. J, Grenèche. J. M, "Phase transformations and magnetic properties of ball-milled Fe-6P-1.7C powders", Advance Powder Technology. Vol. 26, pp. 519–526, (2015).

[27]. Sourmail. T, "Near equiatomic FeCo alloys: Constitution, mechanical and magnetic properties", Progress in Materials Science, Vol. 50, pp.816-880, (2005).

[28]. Amini. R, Hadianfard. M. J, Salahinejad. E, Marasi. M, Sritharan. T, "Microstructural phase evaluation of high-nitrogen Fe– Cr– Mn alloy powders synthesized by the mechanical alloying process", Material Science, Vol. 44, pp. 136–148, (2009).

[29]. Yelsukov. E. P, Dorofeev. G. A, Zagainov. A. V, Vildanova. N. F, "Initial stage of mechanical alloying in the Fe–C system", Material Science and Engineering A. Vol. 369, pp. 16–22, (2004).

[30]. Moumeni. H, Nemamch. A, Alleg. S, Grenèche. J. M, "Hyper fine interactions and structural features of $Fe_{44}Co_6Mo$ (wt.%) nanostructured

powders", Materials Chemistry and Physics, Vol. 138, pp. 209–214, (2013). [31]. Yousefi. Μ, Sharafi. S, Mehrolhosseiny. A. "Correlation between structural parameters and magnetic properties of ball milled nanocrystalline Fe-Co-Si powders", Advance Powder Technology. Vol. 25, pp. 752–760, (2014).

[32]. Taghvaei. A. H, Ghajari. F, Marko. D, Prashtanth. K. G, "Influence of milling time on microstructure and magnetic properties of $Fe_{80}P_{11}C_9$ alloy produced by mechanical alloying", Magnetism and Magnetic Material, Vol. 395, pp. 354-360, (2015).

[33]. Sharma. S, "Amorphous Phase Formation in Mechanically Alloyed Febased Systems", PhD Thesis, (2008).

[34]. Wang. Y, Zhang.Y, Takeuchi. A, Makino. A, Liang. A, Kawazoe. Y, "Magnetic influence of alloying elements in Fe-rich amorphous alloys studied by abinitio molecular dynamics simulations", IEEE Transaction on Magnetics. Vol. 51, pp. 1–4, (2015).

[35]. Marinca. T. F, Chicinas. I, Isnard. O, Popa. F, "Structural and magnetic characteristics of Co-based amorphous powders prepared by wet mechanical alloying", Advance Powder Technology, Vol. 26, pp. 323-328, (2014).

[36]. Gheisari. K, Shahriari. S, Javadpour. S, "Structural evolution and magnetic properties of nanocrystalline 50 Permalloy powders prepared by mechanical alloying", Journal of Alloys and Compounds. Vol. 574, pp. 71–82, (2013).

[37]. Nowroozi. M. A, Shokrollahi. H,
"Magnetic and structural properties of amorphous/nanocrystalline
Fe₄₂Ni₂₈Zr₈Ta₂B₁₀C₁₀ soft magnetic alloy produced by mechanical alloying",
Advance Powder Technology, Vol. 24, pp. 1100–1108, (2013).

[38]. Zeng. Q, Baker. I, Mccreary. V, Yan. Z, "Soft ferromagnetism in nanostructured mechanical alloying FeCo-based powders", Journal of Magnetism and Magnetic Materials, Vol. 318, pp. 28–38, (2007).

[39]. Chen. C. W, "Magnetism and Metallurgy of Soft Magnetic Materials", North- Holland, Amsterdam, (1977).

[40]. Comstock. R. L, "Introduction to Magnetism and Magnetic Recording", Wiley, New York, (1999).

[41]. Herzer. G, Gmbh. V, Hanau. D, Germany. F. R, "Grain size dependence of coercivity and permeability", IEEE Xplore, Vol. 26, pp. 1397–1402, (1990).

[42]. Tavakoli. M, Shokrollahi. H, Karimi. L, Janghorban. K, "Investigation of structural, microstructural and magnetic properties of mechanically alloyed nanostructured $(Fe_{50}Co_{50})_{100-x}Mo_x(x=25,35)$ powders", Powder Technology. Vol. 234, pp. 13– 18, (2013).